

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ В ЧАСТИНІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ФАЛЬСИФІКАЦІЮ ДОКАЗІВ

ОПАНАСЕНКО Віталій Ігорович,
*здобувач кафедри кримінального права
та кримінології Київського національного
університету ім. Тараса Шевченка*

На підставі проведеного аналізу кримінального законодавства зарубіжних держав в частині встановлення відповідальності за діяння з фальсифікації доказів [1], а також з урахуванням позицій науковців та практичних працівників, вважаємо, що можливими є дві моделі кримінально-правового регулювання відносин у сфері фальсифікації доказів. Перша – назвемо її «унітарна» – передбачає встановлення відповідальності за фальсифікацію доказів в одній статті кримінального закону. Друга – «диференційована» – полягає у диференціації відповідальності за фальсифікацію доказів залежно від механізму фальсифікації (безпосередня чи опосередкована), виду доказів як предмета (об'єкта) фальсифікації (письмові, речові, електронні, особистісні), суб'єкта фальсифікації (загальний чи спеціальний). На техніко-юридичному рівні диференціація може здійснюватися двома шляхами – шляхом створення окремих статей у кримінальному законі, кожна з яких містить ознаки юридичного складу злочину певного виду, а також – створенням кваліфікованих різновидів злочину того чи іншого виду.

Реалізація першої (унітарної) моделі дозволила б усунути будь-які прогалини у правовому регулюванні відповідальності за фальсифікацію доказів. З іншого боку, створити норму з надто широким змістом, і уникнути роз'яснень цього змісту, було б неможливим, отже текст диспозиції єдиної норми про фальсифікацію доказів виглядав би «переобтяженим».

У чинному КК реалізована диференційована модель кримінально-правового регулювання відносин у сфері фальсифікації доказів [2]. Внесення змін Законом від 3 жовтня 2017 р. до статті 384 КК, а саме – доповнення її першої частини такою формою, як подання завідомо недостовірних або підроблених доказів, порушує таку модель: в одній статті штучно поєднуються діяння з фальсифікації особистісних доказів (завідомо неправдиве показання), фальсифікації документів (завідомо неправдивий висновок експерта, завідомо неправильний переклад), та (дуже фрагментарно) дії по використанню сфальсифікованих речових, письмових, електронних доказів. При цьому текстуально не зазначено ознаки з одного боку – суб'єкта, а з іншого – адресата подання недостовірних або підроблених доказів. Це, а також надто різний зміст діяння в межах різних форм об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 384 КК, різний момент закінчення злочину для цих форм, різний суб'єкт – ускладнюють тлумачення та практичне застосування названої норми.

На нашу думку, «новий» зміст ст. 384 КК «Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу» має ще ряд серйозних вад. Зокрема, існує необхідність гармонізації положень кримінального закону, які встановлюють відповідальність за фальсифікацію доказів, з положеннями процесуального законодавства, а саме – з точки зору передбачених останнім видів джерел доказів. Так звіт оцінювача, переклад, які згадуються в чинній редакції ч. 1 ст. 384 КК, не є самостійними джерелами доказів, а

лише різновидами письмових доказів; висновок експерта зазначається як самостійне джерело доказів лише у КПК і не визначається як такий в жодному іншому процесуальному кодексі з тих, які прийняті у новій редакції Закону від 3 жовтня 2017 р. Також недоцільним є встановлення кримінальної відповідальності за введення в той чи інший спосіб в оману Вищої ради правосуддя, тимчасової слідчої чи спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України на рівні статей 384 та 385 КК, оскільки, по-перше, такі діяння не посягають на правосуддя, як родовий об'єкт злочинів, передбачених розділом XVIII Особливої частини КК, а, по-друге, відповідальність за такі діяння і так має наставати на підставі статей 351 та 351-2 КК.

З огляду на вказане, ми пропонуємо іншу редакцію ст. 384 КК, яку доцільно назвати «Лжесвідчення». Також пропонуємо доповнити КК статтею 384-1 «Фальсифікація речових, письмових та електронних доказів».

За результатами дослідження запропоновані такі зміни до КК України:

1) Викласти у новій редакції статтю 384 КК:

«Стаття 384. Лжесвідчення.

1. Надання у будь-якій формі завідомо неправдивих показань, вчинене особою, яка попереджена у передбаченому законом порядку про можливу кримінальну відповідальність за таке діяння, –

караються виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені під час здійснення судового провадження, –

караються обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років,

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо вони призвели до прийняття незаконного рішення у справі, або спричинили інші тяжкі наслідки, – караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років».

2) У ч. 2 ст. 372 – вилучити формулювання «а також поєднане зі штучним створення доказів обвинувачення або іншою фальсифікацією»;

3) У ч. 2 ст. 383 – вилучити формулювання «або із штучним створення доказів обвинувачення»;

4) Доповнити КК статтями 384-1 та 384-2 такого змісту:

«Стаття 384-1. Фальсифікація речових, письмових та електронних доказів.

1. Підроблення речових, письмових або електронних доказів, а також подання завідомо підроблених доказів органам чи особам, уповноваженим здійснювати судове чи інше правозастосовне провадження, –

караються виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Підроблення речових, письмових або електронних доказів, вчинене особами, уповноваженими здійснювати судове чи інше правозастосовне провадження, а також долучення цими особами завідомо підроблених доказів до матеріалів офіційної справи щодо застосування норм права, –

караються обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені при здійсненні кримінального провадження, –

караються обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до п'яти років.

4. Дії, передбачені частиною першою, другою або третьою цієї статті, якщо вони призвели до прийняття незаконного рішення у справі, або спричинили інші тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років»

«Стаття 384-2. Умисне знищення або пошкодження доказів.

1. Умисне знищення або пошкодження речових, письмових та електронних доказів, а також їх вилучення з матеріалів офіційної справи щодо застосування норм права, –

караються виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особами, уповноваженими здійснювати судове чи інше правозастосовне провадження, –

караються обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені при здійсненні кримінального провадження, –

караються обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до п'яти років.

4. Дії, передбачені частиною першою, другою або третьою цієї статті, якщо вони призвели до прийняття незаконного рішення у справі, або спричинили інші тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років».

Список використаних джерел:

1. Опанасенко В.І. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері доказування: порівняльно-правове дослідження (на прикладі пострадянських держав). *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2017. №6 (Том 1). С. 108—113.

2. Опанасенко В.І. Фальсифікація доказів як специфічне кримінально-правове явище: поняття, зміст, види. – *Право.ua*. 2017. №3. С. 176—184.

